

Tusnádfürdő története

Mindenekelőtt tisztázni kell azt, hogy Tusnádfürdő nem túl régi település. Az 1842-es alapítás még nem jelentette azt, hogy nagyobb számú állandó lakossággal is rendelkezett volna abban az időben, hiszen a völgy, amelyben a helység elterül, szűk és mezőgazdasági szempontból előnytelen. A kezdeti időkben mint fürdőhelység sem bírt elég nagy jelentőséggel, hogy lakóit eltarthatta volna. Történeti szempontból tehát 1842-től állnak rendelkezésünkre elégséges adatok a helységre vonatkozóan.

Tusnádfürdő területe ősidők óta lakott. A Vár-tetőn Erdély egyik legnagyobb, 2 hektár területű vaskori erődítményének sáncai látszanak. A középkorban megfigyelőhely volt, tornyának falai ma is látszanak.

Az Alsó Sólyomkőnél vár vagy várszerű bástya létezett valamikor a kora középkorban. Ezt bizonyítják a helyszínen talált mészhabarcis törmelék. „A Sólyomkő déli orma (vagy 50 lábnyira) csaknem hegyesen mint diszgúla tornyosul fel, melynek alig 90 négyszög láb kiterjedésű tetőlapján kőfal porladéka látszik, mutatva, hogy itt hajdan torony-erőd vagy magas zömtorony állott” - írja Orbán Balázs. Ennek a várnak a beosztása a torjai Bálványosváréval mutat nagy hasonlóságot, amint azt Ferenczi Sándorék kimutatták. „A vár alakja hosszukás négyszög volt, 125 lépés hosszal, 38 lépés szélességgel, miből kitűnik, hogy az tekintélyes nagyságú s fekvésénél fogva csaknem megközelíthetetlen véderőd volt; büszke sásfészek, hová még a jóbarát is csak bajjal tudta magát felküzdeni; az ellenek pedig oda behatolni teljes lehetetlenség volt” (Orbán Balázs). Talán a Mikó-család építhette ezt a várat.

A tusnádi ásványvizek gyógyhatásáról már XVI. századi feljegyzések is értekeznek. A környékbeli lakosság az itt található ásványvizeket gyógycélokra használta. Tusnádfürdő esetében is él a pásztorfiús vándorlegenda. (A fiú eltűnt marháit keresve a szinte járhatatlan rengetegben a Tisztás patak Beszédmezőnek nevezett mocsaras ingoványán kellett több alkalommal átgázolnia. Közben meglepve tapasztalta, hogy az ásványvizes iszapba mélyen bemerülő lábairól addig gyógyíthatatlannak hitt kiütései rövid idő alatt eltűntek). Mindenesetre a fürdő kiépítését elősegítette ez a monda. Elmondható, hogy Tusnádfürdő (vagyis inkább a terület) korai története nem bővelkedik különösebb eseményekben. A környékbeliek ásványvizet hordtak innen saját használatra - inni és gyógyítási célból -, de egyébre (bármilyen irányú fejlesztésre, ott lakásra) nem gondoltak sokáig. Használták az adott lehetőségeket.

A fürdőtelep alapítása 1842-re tehető, 1850 körül már önálló teleppé alakul. 1845-ben Jankó Béla a források leírását közli az Erdélyi Híradóban. 1845-ben Tusnád, Verebes, Kozmás és Lázárfalva előjárósága hattagú részvénytársaságot alapít. (1845-ben Élthes Lajos 99 évre bérbe veszi a Fürdőt és 6 tagból álló részvénytársaságot alakít, 22 pontból álló működési szabályzatot fektetnek le, mely többek között leszögezi az ásványvizek felhasználását különböző betegségek, mint táplálkozási zavarok, idült gyomorhurut, hűlés, vérkeringési rendszer betegségeinek gyógyítására). Ettől kezdetét veszi a szervezett fürdőfejlesztés. Hamarosan felépül a Püspökház (a tusnádi származású Kovács Miklós erdélyi püspök adományából), majd 1846-ban a magánosok kezdeményezésére 40 villa épül. Elkészül a Fogadóház is. A település 1845-ig Tusnád tartozéka volt.

1849-ben Gál Sándor ezredes az Alvégi szikla csúcsán három ágyúval tartóztatta fel az orosz-osztrák csapatokat. 1848-49 után a telep több létesítménye tönkrement. 1852-ben az Alvégi Szikla alatt svájci típusú villákat építenek, s e teleprész neve Svájc lett. Ferencz József császár és király 1852-es évi országjáró útja alkalmával egy napot a Fürdőtelepen töltött, melyet nagyon elhagyatva talált. Azonban annyira megtetszett az Olt szorosba n elterülő helység szépsége, ózondús levegője és a borvizek sokasága, hogy a kerületi főnökségnek szigorú rendeletben hagyta a helység mielőbbi rendbetételét. Tusnádfürdő neve legelőször 1861-ben fordul elő. Dr. Ottobán Nándornak tulajdonítható a névadás. 1864-ben Nagy Dániel kézdivásárhelyi birtokos kezelésében van a fürdő. 1866-ban nyolc borvízforrás vizét elemzik (gróf Mikes Benedek saját költségén 4 forrás vizét küldte el Zürichbe, az elemző Dietrich H. Gustaw, zürichi vegyész volt). Megindult, s az 1900-as évek elejéig tartott a Főkút vizének palackozása. Felépült a 23 fokos vízzel működő meleg fürdő. 1868-ban fedett sétány és pavilon épül, 1870-72-ben megépül a Csíkszereda-Sepsiszentgyörgy közötti országút. 1872-ben az Alvégi szikla fölött megépül a Ludmilla tetőnek (727 m) nevezett pavilon. Nevét gróf Kálnoky Félixné, Ludmilla után kapta. 1883-ban a Nagycsomád nyugati oldalán, 761 m magasságban felépül az Apor-bástya. A fürdőtelep látogatottsága 1866-1874 között így nézett ki:

Év	Belföldi	Külföldi	Összesen
1866	295	597	892
1869	241	420	661
1874	384	780	1164

A fürdő népszerűsítés terén kiemelkedő eseménynek számított a magyar orvosok és természetvizsgálók 1875-ben megtartott 18. értekezlete, ahol Lengyel Gyula fürdőorvos, szülész, sebész, sepsiszentgyörgyi törvényszéki orvos ismertette a fürdő történetét és a vidék gyógytényezőit. Őt fürdőorvosként a brassói Pawelka Ernő követte. 1880-tól a fürdőtelep fejlődése felfelé ívelt. 1890-re elkészült a Stefánia vízgyógyintézet, melyben négy medence, négy hideg szalonfürdő 14 porcelánkád állt a vendégek rendelkezésére. Ez a vízgyógyintézet 1975-ig működött. 1893-ban nekifogtak a mezotermális Rezső-forrás vizeinek foglalására (Rezső- vagy Ilona-fürdő, a mai mezotermális fürdő) és egy langyos vizű úszómedence kiépítéshez. 1896-97-ben elkészült az új gyógycsarnok (Kurszalón), amely 1913-ban tűzvész áldozatává vált.

A Cukás-tó mesterséges tavat 1882-1893 között alakították ki (nyáron csónakázó tó, télen korcsolya-versenyeket rendeznek itt), majd az első világháború után strandfürdővé (Szegények feredője) építik ki. Több villát felújítottak és 1891-től Tache Stănescu brassói kereskedő közérdekű munkálatokba kezd, parkot, sétányokat, az Őskút fölé ivócsarnokot építtetett. Róla nevezték el az országút melletti kettős kutat. A századfordulón 33 villában 700 szoba áll a vendégek fogadására.

A fürdővendégek száma megközelítette a kétezret. A vasútvonal kiépítésével (1896-97) Tusnádfürdő bekapcsolódott az országos közlekedési hálózatba. 1902. augusztus 28-30-a között 500 résztvevővel Tusnádfürdőn tartották meg a Székely Kongresszust. (A legújabb kori rendezvények öse ez!). 1912-ben a Csukás-tó partján étkező- és mulatóhely épült. Nevezetes fürdőépületei 1890-től épülnek fel. 1891-ben 103 lelket számláltak a fürdőtelepen.

A XX. század elejétől minden erőfeszítés, hírverés ellenére a vendégek száma fokozatosan csökken. Ebben közrejátszott a néhány rossz idény (a két Balkán-háború - 1911 és 1913 és az első világháborút megelőző, általános politikai feszültség). 1913-ban leégett a Kursalon. Annyira megcsappant a vendégek száma, hogy a fürdő a csőd szélére került, minthogy már nem tudta fizetni az egészségügyi célokra beruházott bankkölcsonnek még a kamatját sem.

Tusnádfürdő fejlődésének útjába az első világháború kitörése állított akadályt.

Az első világháború alatt leégett a nagy gyógycsarnok, a főtér egy nagy romhalmazzá változott, a Stefánia gyógyfürdő meleg fürdője gépek és felszerelések hiányában üzemben kívül volt helyezve. Első az volt, hogy a villákat helyreállították, de nem építettek ki csatornarendszert, vízvezeték hálózatot, és nem modernizálták a hideg- és meleg fürdőket.

Tusnádfürdő 1927-ben már klimatikus gyógyhelyként vált híressé. 1928-ban, egy brassói szállító cég tulajdonosának, Aronsohn Rudolfnak a befektetéséből kitararították a Csukás-tavat (3.000 négyszögöl területen), strandot hoztak létre, és kulturális rendezvényekre, szórakozásra alkalmas épületet építettek. Strandolásra alkalmas részt is elkülönítettek, a strand környékére pedig öltözőkabinokat helyeztek el.

1931-től Brassó és Tusnád között fürdővonatokat indítottak, majd felújították a mofettát. 1934 november hatodikán belügyminiszteri határozatban az addig Tusnád községhez tartozó fürdőt leválasztották, így közigazgatásilag önálló lett a település. 1935-ben Tusnádfürdő kivált Tusnád községből, és Tusnádfürdő néven (Băile Tuşnad) külön település lett.

A vendégek száma folyamatosan nőtt, mert a Kárpátokon túlról is egyre többen jöttek ide nyaralni-telelni és gyógykezelésre.

Az 1940-es évben a bécsi döntés eredményeképpen Észak-Erdély visszakerült Magyarországhoz. 1941-ben Tusnádfürdő lakossága 724 fő volt. Mint egy kisebb falué. A 40-es évek szép reményekkel kecsegtettek.

Elképzelések és törekvők bőven akadtak, de a II. világháború okolható azért, hogy mindezek csak projektek maradnak. A magyar kormány a fürdők fejlesztése és jövedelmezősége céljából különböző intézkedéseket hozott. Az egyik fontos intézkedés az volt, hogy a legalább két szobával, konyhával, kamrával és verandával rendelkező lakások valamint a legkevesebb 10 szobával rendelkező panziók és szállodák 25-30 évre terjedő adómentességet élvezhetnek, ha kanalizálják és vízvezetékekkel látják el őket.

Ez a rendelkezés természetesen gyors fejlődést hozott volna, ha nem szól közbe a háború.

1941-1943 között a fürdő látogatottsága újból megnövekedett. 1941-ben 3127, 1942-ben 3578, 1943-ban pedig 5705 fürdővendég tartózkodott rövidebb-hosszabb ideig a fürdőhelyen. Sok új befektetést terveztek erre a 4-5 éves időszakra. Többek között az Ilona (Rezső) fürdő újjáépítését, gyógycsarnok emelését, a kirándulóhelyek rendbe hozatalát, sípálya építését (már akkor fontos terv volt!), korszerűsítéseket. A Magánalkalmazottak Biztosító Intézete jelentkezett is különböző nagyarányú befektetési projektekkel: például korszerű gyógyintézet és százágys saját használatú üdülőház építése. A háború miatt már nem valósulhattak meg a tervek.

1945-48-ig 138 épületben 887 szoba 1684 hellyel várja a gyógyulni, szórakozni vágyókat. Ezt kiegészíti a Strand a Csukás tónál 25.000 m a sportpálya 20.000 m és a tenisz pálya 800 m²-en.

1948-1950 között Tusnádfürdő villáit államosították. Megalakították a fürdőgyógyászati vállalatot, majd 1973-ban létrejött a Hargita Megyei Fürdővállalat tusnádfürdői székhellyel. Központja 1985-től Csíkszereda lett. Villanyárammal és ivóvízzel látták el a fürdőtelepet, a Három Huszár Szálló épületében pedig könyvtárat és művelődési házat rendeztek be.

1968. június 16-a óta Tusnádfürdő Hargita megye egyik városa lett, és Románia legkisebb városa.

Az 1970-es években kempingtábort létesítettek az Olt mindkét partján, a Malomcsárda szomszédságában felépült a Malomfogadó-kemping. Korszerűsítették a villákat, parkosították, 1970 és 1980 között szállodákat építettek: 1972-ben a 160 férőhelyes Csukás szálló épült fel, majd ugyanebben az évben berendezték az Anna fürdőszállót. 1977-ben felépült a 216 férőhelyes Tusnád-gyógy szálló, amelyet folyosó köt össze a kezelőközponttal. 1978-ra a 256 férőhelyes, fedett uszodával ellátott Olt fürdőszálló készült el. A Csukás-tó közelében az 1970-es évek végén 1100 m mélységből 63 fokos termálvizet tártak fel, majd kiépítették a termálstandot (az 1980-as évek végére mindez tönkrement). 1980-ban Tulipán néven felújítják az Eldorádó kávéház-étterem épületét. A minden igényt kielégítő balneo-fizioterápiai intézet 1977-ben épült fel. Üzletház és vendéglátó-ipari egységek épültek (Anna vendéglő, Tulipán vendéglő és Malomcsárda).

Az 1980-as évek végén 60 villa állt a vendégek rendelkezésére. 1984-ben Tusnádfürdőnek 3.000 üdülővendége volt. Ugyancsak az 1980-as években szabályozzák az Olt folyását tusnádfürdői szorosban, melynek eredményeként az egykori Likaskő, természeti ritkaságban menő sziklaalakzat tűnt el. Az 1980-as évek végén a fürdőváros évi vendégforgalma 60.000 fő körül volt. 1982-1983-ban Ajtony László tervei alapján elkészült az új katolikus templom. 1985-ben szentelték fel. Rövidesen Tusnádfürdő egyik nevezetességévé vált modern vonalainak köszönhetően.

A rendszerváltás kezdetben csak felfordulást hozott, mint mindenütt. Rendezetlenek voltak a viszonyok politikai, gazdasági, tulajdonjogi szempontból. 1989-ben megalakult a Balneotur Kft, a Convia Kft. 1993-ban a 3-as Napsugár villát egy magánvállalat vásárolta meg, az oltparti vakációs kempinget és a mezotermális strandot ugyan csak egy hazai magántőkével

működő vállalkozás tulajdonába került. Emellett még számos lehetőség van a vendégek elszállásolására, több kis panzió közül is választhatnak a vendégek, amelyek megfelelő szolgáltatást nyújtanak, elérhető árak mellett. Ezek közül megemlíthetők a Csomád, Sólyom, Iris Dániel, Szt. Anna, Szurdok, Manyi, Panoráma, Vártető, Ica, Sport panziók, vagy a Székely Fogadó, Malom Csárda, Remény Villa stb. A fejlődésben a legnagyobb akadályt a rendszerváltás után a tőkehiány jelenti. Pozitív változások azonban, hogy Tusnádfürdő már rangos nemzetközi és nemzeti rendezvényeknek is helyszínévé vált, ezzel ismertté téve nevét ott is, ahol még nem ismerték.

Irodalom

1. Bicsak Károly: Tusnádfürdő. Bukarest, Turisztikai Könyvkiadó, 1973.
2. Cserey Zoltán - József Álmos: Tusnád fürdő. Szent Anna-tó. Sepsiszentgyörgy, 1997, Székely Nemzeti Múzeum Füzetek, II. sorozat 3. szám.
3. Herczeg Ágnes - Jánosi Csaba - Szűcs G. (szerk.): Csomád-Bálványos Régió fejlesztési stratégiája, Transpagony, Budapest-Csíkszereda, 1998.
4. Orbán Balázs: A Székelyföld leírása történelmi, régészeti, természetrajzi s népisei szempontból (hasonmás kiadás), Babits Kiadó, Szekszárd, 2002.